

РОЗДІЛ 6

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

УДК 636:343.9:342.9(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-7/25>

ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НИХ ЗГІДНО З ЧИННИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

OFFENCES IN THE FIELD OF VETERINARY MEDICINE AND LIABILITY FOR THEM IN ACCORDANCE WITH CURRENT LEGISLATION

Бегас В.Л., к.вет.н., доцент,
доцент кафедри ветеринарної епідеміології
Поліський національний університет

Романишина Т.О., к.вет.н., доцент,
доцент кафедри ветеринарної епідеміології
Поліський національний університет

Лахман А.Р., д. філос. (PhD),
асистент кафедри ветеринарної епідеміології
Поліський національний університет

У статті проаналізовано спектр правопорушень, які можуть бути пов'язані з діяльністю у ветеринарній сфері, а також охарактеризовано наявну нормативно-правову базу, що регламентує відповідальність за такі порушення. Зазначено, що правопорушення можна умовно поділити на дві основні групи: ті, яких ветеринарні спеціалісти мають запобігати (жорстоке поводження з тваринами, порушення правил утримання, розповсюдження хвороб, обіг фальсифікованих препаратів тощо), і ті, які можуть бути скоєні самими представниками галузі (порушення вимог до ідентифікації тварин, обігу ліків, недбале ставлення до профілактики, невиконання приписів інспекторів). Детально розглянуто низку статей Кодексу України про адміністративні правопорушення, серед яких ключовими є жорстоке поводження з тваринами, порушення законодавства про благополуччя тварин, ідентифікація та реєстрація тварин, порушення правил утримання собак і котів, невиконання приписів інспекторів. Окрема частина присвячена кримінальній відповідальності за порушення ветеринарного законодавства, яка викладена у статті 251 Кримінального кодексу України, а також іншим статтям, що стосуються обігу наркотичних засобів, порушення санітарних норм, поширення епізоотій. Зазначено, що порушення ветеринарних правил може спричинити не лише шкоду здоров'ю тварин, але й тяжкі наслідки для людей, у зв'язку з чим законодавець передбачає реальне позбавлення волі та інші суворі санкції. Проаналізовано положення Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», який системно визначає відповідальність суб'єктів господарювання за порушення у сфері обігу кормів, продуктів харчування, ветеринарної практики. Перелік штрафів охоплює як технічні порушення, так і суттєві відхилення від вимог безпечності та гігієни, які можуть створювати загрозу для здоров'я населення. У роботі наведено норми Закону України «Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною», який запроваджує відповідальність за невиконання вимог щодо утилізації, маркування, транспортування таких продуктів.

Ключові слова: правопорушення, ветеринарна медицина, адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність, ветеринарне законодавство.

The article analyzes the range of offenses that may be associated with activities in the veterinary field, and also characterizes the existing regulatory framework regulating liability for such violations. It is noted that offenses can be conditionally divided into two main groups: those that veterinary specialists must prevent (cruel treatment of animals, violation of the rules of keeping, spread of diseases, circulation of falsified drugs, etc.), and those that can be committed by representatives of the industry themselves (violation of requirements for animal identification, circulation of drugs, negligent attitude to prevention, failure to comply with inspectors' instructions). A number of articles of the Code of Ukraine on administrative offenses are considered in detail, among which the key ones are cruelty to animals, violation of legislation on animal welfare, identification and registration of animals, violation of the rules for keeping dogs and cats, failure to comply with inspectors' instructions. A separate part is devoted to criminal liability for violation of veterinary legislation, which is set out in Article 251 of the Criminal Code of Ukraine, as well as other articles relating to the circulation of narcotic drugs, violation of sanitary standards, and the spread of epizootics. It is noted that violation of veterinary rules can cause not only harm to animal health, but also serious consequences for people, in connection with which the legislator provides for real imprisonment and other severe sanctions. The provisions of the Law of Ukraine "On State Control over Compliance with Legislation on Food Products, Feed, Animal By-Products, Animal Health and Welfare" are analyzed, which systematically determines the liability of business entities for violations in the field of feed, food, and veterinary practice. The list of fines covers both technical violations and significant deviations from safety and hygiene requirements that may pose a threat to public health. The paper presents the provisions of the Law of Ukraine "On Animal By-Products Not Intended for Human Consumption", which introduces liability for failure to comply with the requirements for the disposal, labeling, and transportation of such products.

Key words: offenses, veterinary medicine, administrative liability, criminal liability, veterinary legislation.

Актуальність проблеми. У ветеринарній медицині з дотичними до неї галузями можуть зустрічатись різні види правопорушень, які можуть мати суттєві негативні наслідки: поширення заразних хвороб як серед тварин так і людей, контрабанду або нелегальний обіг ветеринарних

препаратів, порушення правил утримання та лікування тварин, жорстоке поводження з тваринами, підробку ветеринарних документів тощо.

Дане питання вивчено нерівномірно. Правопорушення, що стосуються захисту тварин в Україні і відповідальність

щодо цього, дуже добре вивчена, зокрема Яценко І. В. [8]. Майстро Д. М. проаналізувала дані офіційної статистичної звітності судів щодо стану розслідування справ, що стосуються жорстокого поводження з тваринами. Зокрема авторка відмічає занадто гуманні вироки щодо винних у таких правопорушеннях осіб, небажання правоохоронних органів відкривати справи [с. 176, 3]. Нерівномірність вивчення даного питання зумовлено швидким розвитком законодавчої бази в зв'язку з інтеграцією України до ЄС.

Тому дослідження питань правопорушень у сфері ветеринарної медицини, їхньої правової кваліфікації, відповідальності осіб, а також аналіз прогалин у нормативно-правовій базі є надзвичайно актуальним. Такий аналіз сприятиме посиленню правозастосовчої практики, підвищенню фахової обізнаності працівників галузі та формуванню ефективного механізму превенції правопорушень у ветеринарній сфері.

Об'єктом дослідження є класифікація правопорушень у сфері ветеринарної медицини. **Предметом** – норми вітчизняного законодавства в тому числі в сфері ветеринарної медицини. **Метою роботи** було проаналізувати нормативно-правове регулювання і класифікацію правопорушень у сфері ветеринарної медицини, з'ясувати міру відповідальності щодо них.

Результати дослідження. Правопорушення у сфері ветеринарної медицини умовно поділяються на ті, які фахівці ветеринарної галузі зобов'язані попереджувати, та ті, що можуть бути скоєні самими представниками цієї професії. Наявність ґрунтовних знань про характер таких правопорушень і види юридичної відповідальності за їх вчинення є необхідною складовою професійної компетентності ветеринарних лікарів. Це не лише сприяє уникненню ними порушень законодавства у власній діяльності, але й дає змогу ефективно здійснювати профілактично-роз'яснювальну роботу серед власників тварин та інших суб'єктів господарювання, що перебувають у сфері їх професійного обслуговування. Нормативно-правове регулювання відповідальності за правопорушення у ветеринарній сфері закріплено в ряді чинних законодавчих актів України, які можна розподілити на загального та галузевого спрямування.

У Кодексі України про адміністративні правопорушення (КУпАП) [1] правові підстави настання адміністративної відповідальності при жорстокому поводженні з тваринами викладені в гл. 7, яка регулює правопорушення у сфері використання природних ресурсів, охорони природи і збереження культурної спадщини. Зокрема, ст. 89 передбачає адміністративну відповідальність при жорстокому поводженні з тваринами, у тому числі безпритульними, яке спричинило їм фізичний біль, страждання, мучення, але не призвело до каліцтва, загибелі або тілесних ушкоджень. До таких діянь також відносять порушення встановлених правил поводження та утримання тварин, а також залишення їх напризволяще. У разі встановлення зазначених правопорушень законодавством передбачено штраф у розмірі від 200 до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (НМДГ) з можливістю конфіскації тварини, якщо її подальше перебування у власника становить загрозу для життя або здоров'я. Повторне вчинення подібних дій протягом року, скоєння їх стосовно двох і більше тварин, а також вчинення групою осіб тягне за собою накладення штрафу в межах від 300 до 500 НМДГ або застосування адміністративного арешту строком до 15 діб із конфіскацією тварини за аналогічних обставин. У межах зазначеної статті також встановлено відповідальність за недотримання встановлених правил транспортування тварин. За таке правопорушення передбачено накладення адміністративного штрафу в розмірі від 200 до 350 НМДГ. У разі повторного вчинення аналогічного правопорушення особою, яка вже була піддана адміністративному стягненню за подібні дії, розмір

штрафних санкцій збільшується і становить від 300 до 500 НМДГ.

Згідно зі ст. 107, порушення законодавства у сфері забезпечення благополуччя тварин призводить до накладення адміністративного штрафу в розмірі від 20 до 50 НМДГ. У випадку повторного правопорушення протягом року, за яке особа вже була піддана адміністративному стягненню, передбачено підвищення розміру штрафу – від 50 до 80 НМДГ. Окремо визначено відповідальність за порушення законодавчих вимог, що стосуються здійснення ветеринарної практики, обігу, виробництва й застосування ветеринарних лікарських засобів, поводження з побічними продуктами тваринного походження, переміщення тварин, репродуктивного матеріалу, біологічних препаратів, а також за порушення карантинних вимог і рішень державних надзвичайних протиепізоотичних комісій. За такі дії передбачено накладення штрафу: на посадових осіб – у розмірі від 80 до 120 НМДГ, а на фізичних осіб – від 50 до 100 НМДГ. У разі повторного вчинення аналогічних порушень протягом року, коли особа вже була притягнута до адміністративної відповідальності, розмір штрафу зростає: для посадових осіб – від 120 до 180, а для громадян – від 100 до 150 НМДГ.

Ст. 107-1. «Порушення законодавства про племінну справу у тваринництві» ветеринарних лікарів буде стосуватись в тому випадку, якщо вони цим займаються, але це скоріше виняток ніж правило.

У ст. 107-2 КУпАП передбачено відповідальність за недотримання вимог законодавства у сфері ідентифікації та реєстрації тварин. Зокрема, до таких порушень належать: переміщення тварин без належних ідентифікаційних документів; невчасне або повне неподання інформації для державної реєстрації щодо ідентифікованих тварин, їх переміщення, утримання, розведення, забою, загибелі, падежу чи утилізації; відсутність подання даних про суб'єктів господарювання, що здійснюють утилізацію або забій тварин; здійснення таких процедур щодо тварин, які не зареєстровані або не ідентифіковані. Окремим порушенням вважається проведення виставок, продаж або штучне осіменіння тварин без реєстрації та належної ідентифікації, а також невнесення до реєстру інформації про господарства, які займаються продажем, осіменінням чи організацією виставкових заходів. За вказані порушення встановлено адміністративні стягнення у вигляді штрафів: для уповноважених осіб та фізичних осіб – підприємців у розмірі від 5 до 10 НМДГ, для громадян – від 3 до 5 НМДГ. Крім того, статтею передбачена відповідальність за порушення строків внесення інформації до Єдиного державного реєстру тварин, що має здійснюватися адміністратором цього реєстру згідно з вимогами законодавства. У такому випадку на уповноважених осіб може накладатися штраф у розмірі від 10 до 15 НМДГ. Такий же розмір штрафу передбачено за вимагання документів або даних, які не передбачені нормативно-правовими актами, як підстава для внесення інформації до реєстру. У разі повторного вчинення зазначених дій протягом року особою, яку вже було притягнуто до адміністративної відповідальності за аналогічні правопорушення, передбачено підвищення санкцій: для уповноважених осіб і фізичних осіб – підприємців – від 10 до 20 НМДГ, а для громадян – від 5 до 10 НМДГ.

Відповідно до ст. 154 КУпАП встановлено відповідальність за порушення встановлених правил утримання собак і котів. Зокрема, адміністративне правопорушення полягає в утриманні незареєстрованих собак, триманні тварин у заборонених для цього місцях, вигулі собак без повідка та намордника (за винятком порід, які не включено до «Переліку небезпечних порід»), перебуванні з тваринами у громадських місцях у спосіб, що порушує вимоги чинного законодавства, а також у відмові власника приборати екскременти свого домашнього улюбленця в громадському

просторі (окрім випадків вигулу в спеціально відведених для цього місцях). За вчинення зазначених дій передбачено санкції у вигляді попередження або накладення адміністративного штрафу: для громадян – у розмірі від 10 до 20 НМДГ, для посадових осіб – від 20 до 50 НМДГ. У разі повторного порушення протягом одного року, якщо особа вже була піддана адміністративному стягненню за аналогічне діяння, розмір штрафу зростає: для громадян – від 20 до 30 НМДГ, для посадових осіб – від 30 до 60 НМДГ. У ситуаціях, коли наслідком правопорушення є заподіяння шкоди здоров'ю людини або її майну, передбачено більш суворе покарання. Так, на громадян накладається штраф у розмірі від 100 до 200 НМДГ, на посадових осіб – від 200 до 300, із застосуванням додаткового заходу у вигляді конфіскації тварини в обох випадках.

Згідно зі ст. 188-22 КУпАП, передбачено відповідальність за невиконання або несвочасне виконання законних вимог (приписів) державних ветеринарних інспекторів, що стосуються усунення порушень вимог законодавства щодо харчових продуктів, кормів, побічних продуктів тваринного походження, ветеринарної практики та забезпечення благополуччя тварин. А також надання їм завідомо неправдивих відомостей або відмову у наданні інформації, необхідної для виконання службових обов'язків зазначеними посадовими особами, а також створення перешкод у здійсненні ними контролюючих функцій. За такі порушення передбачено накладення адміністративного штрафу в розмірі від 100 до 200 НМДГ для посадових осіб, та від 50 до 100 – для громадян.

У Кримінальному кодексі України [2] відповідальність за порушення ветеринарної законодавства передбачена у розділі VIII, що стосується кримінальних правопорушень проти довкілля. Зокрема, у ст. 251 зазначено, що порушення встановлених ветеринарних правил, яке призвело до виникнення або поширення епізоотії, або стало причиною інших тяжких наслідків, тягне за собою кримінальну відповідальність у вигляді накладення штрафу в розмірі від 1 до 4 тисяч НМДГ, позбавлення права займатися певною діяльністю чи обіймати відповідні посади строком до 5 років, обмеження волі на строк до 3 років або позбавлення волі на той самий строк.

Ветеринарні лікарі можуть нести відповідальність за правопорушення, які викладені в розд. 13 «Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення» оскільки можуть стикатися з ними у своїй роботі (ст. 309, 311, 319, 320, 325, 326).

Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» [5] комплексно регламентує питання відповідальності за правопорушення у сферах, що безпосередньо пов'язані з ветеринарною медициною. Зокрема, у розд. IX «Відповідальність за порушення цього Закону, законодавства про харчові продукти та корми» детально викладено перелік порушень, що тягнуть за собою адміністративну відповідальність. Зокрема в ст. 65 визначено, що недотримання гігієнічних стандартів під час виробництва або обігу продуктів харчування чи кормів, що може створювати загрозу для життя чи здоров'я людей або тварин, карається накладенням штрафу: 6 мінімальних заробітних плат (МЗП) – для ФОП, 10 МЗП – для юридичних осіб. Здійснення діяльності без необхідного експлуатаційного дозволу, якщо вимога щодо його наявності передбачена чинним законодавством, тягне за собою штраф: 20 МЗП – для ФОП, 30 МЗП – для юридичних осіб. Функціонування незареєстрованих потужностей, за умови обов'язкової державної реєстрації, передбачає накладення штрафу в розмірі 11 МЗП для ФОП та 20 МЗП для юридичних осіб. Не впровадження процедур, засно-

ваних на принципах системи НАССР, на відповідних виробничих об'єктах, розцінюється як порушення, за яке передбачено штраф: 15 МЗП – для ФОП та 30 МЗП – для юридичних осіб. Недотримання норм щодо ведення документації та забезпечення простежуваності, що визначені законодавством про корми, харчові та побічні продукти тваринного походження, а також про благополуччя та здоров'я тварин, призводить до накладення штрафу в розмірі 5 МЗП для ФОП і 8 МЗП – для юридичних осіб. Порушення порядку повідомлення щодо наміру введення в обіг спеціалізованих харчових продуктів, таких як дитяче харчування, продукти для спеціального медичного призначення або для контролю маси тіла, карається штрафом: 5 МЗП – для ФОП, 8 МЗП – для юридичних осіб. Реалізація харчових продуктів або кормів із порушенням вимог маркування, що створює загрозу життю чи здоров'ю людей або тварин, тягне за собою штраф у розмірі 20 МЗП (ФОП) та 30 МЗП (юридичні особи). Ігнорування вимог щодо вилучення або відкликання небезпечної продукції з обігу, передбачає накладення штрафу у розмірі 30 МЗП для ФОП та 35 МЗП – для юридичних осіб. Реалізація або пропозиція до реалізації продуктів харчування чи кормів, непридатних до споживання, карається штрафом: 17 МЗП для ФОП, 25 МЗП – для юридичних осіб. Порушення вимог до складу та вмісту інгредієнтів у дитячому харчуванні, зокрема відхилення від затверджених законодавством норм, передбачає відповідальність у вигляді штрафу в розмірі 17 МЗП (ФОП) та 25 МЗП (юридичні особи). У випадку реалізації або використання незареєстрованих кормових добавок чи об'єктів санітарних заходів, якщо їх державна реєстрація є обов'язковою згідно з чинним законодавством, передбачено адміністративну відповідальність у вигляді штрафних санкцій: для фізичних осіб-підприємців – у розмірі 12 МЗП, для юридичних осіб – 18 МЗП. Реалізація або пропозиція до неї кормів чи харчових продуктів, які становлять небезпеку для здоров'я тварини або людини, карається накладенням штрафу на юридичних осіб – 40 МЗП, а на фізичних осіб-підприємців у розмірі 25 МЗП. У випадку обігу або пропозиції до обігу дитячого харчування, що містить інгредієнти чи речовини, заборонені відповідно до вимог харчового законодавства, також передбачена відповідальність: для ФОП – 25 МЗП, для юридичних осіб – 40 МЗП. Пропозиція або реалізація харчових продуктів чи кормів із закінченням мінімальним терміном зберігання, які не є швидкопсувними і не становлять ризику для здоров'я тварин або людей, тягне за собою накладення штрафу: 3 МЗП – для ФОП, 5 МЗП – для юридичних осіб. Реалізація або пропозиція до реалізації швидкопсувної продукції, у якій закінчився строк придатності, навіть якщо вона не становить небезпеки для здоров'я споживачів, карається штрафом: 8 МЗП для ФОП та 12 МЗП – для юридичних осіб. Порушення встановлених законодавством показників безпечності для кормів або об'єктів санітарних заходів, які застосовуються в ланцюгу виробництва харчових продуктів, тягне за собою штраф у розмірі 5 МЗП – для ФОП та 10 МЗП – для юридичних осіб. У разі порушення правил поводження з продукцією, ввезеною на територію України як об'єкти наукових досліджень або торговельні зразки (зокрема, невиконання вимог щодо її знищення, реекспорту або іншого використання відповідно до чинного законодавства), накладається штраф: 15 МЗП – для фізичних осіб-підприємців та 20 МЗП – для юридичних осіб. Ігнорування рішень посадових осіб Держпродспоживслужби або її територіальних підрозділів, що стосуються знищення небезпечних харчових продуктів, кормових добавок, кормів або допоміжних матеріалів для їх переробки, карається штрафом: 10 МЗП – для ФОП, 18 МЗП – для юридичних осіб. У разі ненадання, надання з порушенням строків або подання недостовірної інформації на запит посадової особи Держпродспоживслужби

чи її територіального органу, передбачено штраф: для фізичних осіб-підприємців – у розмірі 3 МЗП, для юридичних осіб – 5 МЗП. Порухення вимог щодо своєчасного виконання або повне ігнорування рішень головного державного ветеринарного інспектора щодо тимчасового призупинення обігу чи виробництва кормів або харчових продуктів призводить до накладення штрафу: на фізичних осіб-підприємців – 40 МЗП, на юридичних осіб – 50 МЗП. Недопущення посадової особи Держпродспоживслужби або її територіального підрозділу до проведення державного контролю без законних підстав або створення перешкод для виконання службових обов'язків є підставою для адміністративної відповідальності у вигляді штрафу в розмірі 7 МЗП – для фізичних осіб-підприємців та 10 МЗП – для юридичних осіб. Несвоєчасне або повне невиконання приписів (законних вимог) посадових осіб Держпродспоживслужби або її територіальних підрозділів, що стосуються усунення порушень у сфері обігу харчових продуктів або кормів, карається штрафом: 5 МЗП – для ФОП, 8 МЗП – для юридичних осіб. У випадку надання споживачам інформації щодо харчових продуктів, яка суперечить чинним законодавчим вимогам, зокрема якщо вона є недостовірною, нечіткою або неправильно, передбачається штраф: 10 МЗП – для фізичних осіб-підприємців, 15 МЗП – для юридичних осіб. Реалізація або пропозиція до реалізації харчових продуктів чи кормів із порушенням вимог до маркування, якщо таке порушення не становить загрози здоров'ю та життю тварини або людини, призводить до накладення штрафу в розмірі 3 МЗП – для ФОП, 5 МЗП – для юридичних осіб. Коли оператор ринку харчових продуктів змінює інформацію, яка супроводжує товар і підлягає обов'язковому зазначенню відповідно до положень ст. 5 ЗУ "Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів", передбачає штраф: 10 МЗП – для ФОП, 15 МЗП – для юридичних осіб. Недотримання вимог законодавства у сфері матеріалів і предметів, що призначені для контакту з харчовими продуктами, спричиняє адміністративну відповідальність: 10 МЗП – для фізичних осіб-підприємців, 15 МЗП – для юридичних осіб. Неповідомлення споживача про наявність у харчовому продукті речовин або інгредієнтів, що можуть спричинити алергічні реакції чи непереносимість, передбачає накладення штрафу в розмірі 20 МЗП для ФОП і 30 МЗП – для юридичних осіб.

Порядок провадження у справах про порушення вимог законодавства у сфері обігу харчових продуктів і кормів, вчинених фізичними особами – підприємцями або юридичними особами, регламентується положеннями ст. 66 вищевказаного закону. Розгляд таких справ здійснюється Держпродспоживслужбою, а також її територіальними підрозділами. Повноваження щодо розгляду справ про відповідні правопорушення від імені зазначеного органу надано головним державним ветеринарним інспекторам та їх заступникам [4, ст. 105, п. 2].

Питання, що стосується тимчасового призупинення виробництва чи обігу кормів або харчових продуктів, врегульовано положеннями ст. 67. Рішення щодо тимчасового призупинення обігу або виробництва харчових продуктів чи кормів набуває чинності з моменту його вручення суб'єкту господарювання та одночасного оприлюднення на офіційному інтернет-ресурсі Держпродспоживслужби. Таке рішення діє протягом строку, визначеного в його змісті, однак не може перевищувати 10 робочих днів. У випадках, коли для усунення порушень вимог законодавства у сфері обігу харчових продуктів та кормів необхідне припинення діяльності оператора ринку на строк понад 10 днів, головний державний ветеринарний інспектор звертається до суду з позовною заявою про зобов'язання щодо тимчасового припинення виробництва або обігу.

У ЗУ «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» [6], у розділі XI «Відпові-

дальність», ст. 66 присвячена питанню відшкодування шкоди. У цій нормі вказано, що оператори ринку несуть відповідальність за заподіяну шкоду, яка підлягає відшкодуванню відповідно до положень Цивільного та Господарського кодексів України, а також згідно із Законом України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» та іншими чинними нормативно-правовими актами.

У ЗУ «Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною» [7], в ст. 25, розд. V викладено юридичну відповідальність за порушення вимог у сфері обігу таких продуктів. Зокрема, у разі здійснення обробки побічних продуктів тваринного походження без наявності відповідного експлуатаційного дозволу, якщо він є обов'язковим згідно з чинним законодавством, накладаються штрафи в розмірі від 23 до 30 МЗП для фізичних осіб – підприємців і від 30 до 38 МЗП – для юридичних осіб. Порушення порядку утилізації або видалення побічних продуктів чи продуктів їх обробки всупереч встановленим вимогам тягне за собою накладення штрафів: для фізичних осіб – підприємців – від 8 до 15 МЗП, для юридичних осіб – від 23 до 30 МЗП. У разі відсутності на виробничих потужностях впроваджених постійно діючих процедур, заснованих на принципах НАССР, передбачається накладення штрафів у межах від 3 до 15 МЗП для фізичних осіб – підприємців, та від 30 до 75 – для юридичних осіб. Недотримання вимог щодо ведення документації та забезпечення простежуваності тягне за собою штраф у розмірі від 2 до 3 МЗП (для ФОП) і від 3 до 5 – для юридичних осіб. Виявлення у продажу неправильно маркованої продукції обробки або переробки побічних продуктів тваринного походження передбачає накладення штрафів: для фізичних осіб – підприємців – від 3 до 5, для юридичних осіб – від 5 до 8 МЗП, із обов'язковим вилученням або відкликанням такої продукції з обігу. Якщо оператор ринку не надав органам місцевого самоврядування або Держпродспоживслужби інформації про небезпечні продукти, що вже були введені в обіг, на нього може бути накладений штраф: для ФОП – від 23 до 30, для юридичних осіб – від 30 до 38 МЗП, із супутнім відкликанням або вилученням таких продуктів. Невиконання приписів уповноважених осіб Держпродспоживслужби щодо усунення виявлених порушень тягне за собою відповідальність у вигляді штрафів: від 3 до 5 МЗП для ФОП та від 5 до 8 – для юридичних осіб. У разі, якщо побічні продукти перебувають у відкритому доступі для тварин, птахів або гризунів, або використовуються контейнери без можливості належного очищення і дезінфекції, а також при транспортуванні без герметичних ємностей, що унеможливають витік рідин, передбачено штрафи для ФОП у межах від 5 до 8, а для юридичних осіб – від 8 до 12 МЗП. Ненадання або надання недостовірної інформації посадовим особам контролюючого органу також карається штрафами: від 3 до 5 МЗП для ФОП та від 5 до 8 – для юридичних осіб. При визначенні розміру штрафних санкцій береться до уваги ступінь потенційної загрози для здоров'я тварин і людей, зумовленої виявленими порушеннями.

Висновки. Правопорушення у сфері ветеринарної медицини охоплюють широкий спектр діянь, що можуть завдавати шкоди здоров'ю тварин, людей і навколишньому середовищу, а також негативно впливати на безпечність та якість продукції тваринного походження. Проведений аналіз свідчить, що правове регулювання відповідальності за такі порушення є розгалуженим і включає як адміністративні, так і кримінальні санкції. Нормативно-правова база передбачає диференційовану відповідальність залежно від характеру порушення, суб'єкта правопорушення та наслідків, до яких призвело правопорушення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Документ № 80731-X від 07.12.1984. Дата оновлення: 14.06.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 10.07.2025).
2. Кримінальний кодекс України : Документ № 2341-III від 05.04.2001. Дата оновлення: 07.06.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 11.07.2025).
3. Майстро Д. М. Відповідальність за кримінальне правопорушення «жорстоке поводження з тваринами» (ст. 299 КК України): розгляд судової практики. *Наукові праці Національного авіаційного університету*. Серія: *Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2021. Т. 3, № 60. С. 175 – 182. <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/53551>
4. Про ветеринарну медицину : Закон України від 25.06.1992. № 2498-XII. Дата оновлення: 18.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-12#top> (дата звернення: 10.07.2025).
5. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, ветеринарну медицину та благополуччя тварин : Закон України від 18.05.2017. № 2042-VIII. Дата оновлення: 19.04.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text> (дата звернення: 11.07.2025).
6. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України від 23.12.1997. № 771/97-ВР. Дата оновлення: 18.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#top> (дата звернення: 15.07.2025).
7. Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною : Закон України від 7.04.2015. № 287-VIII. Дата оновлення: 15.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287-19#top> (дата звернення: 11.07.2025).
8. YATSENKO, Ivan V. et al. Animal Rights and Protection against Cruelty in Ukraine. *Journal of Environmental Management and Tourism*, [S.l.], v. 11, n. 1, p. 91-103, apr. 2020. ISSN 2068-7729. Available at: <<https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/4584>>. Date accessed: 10 July 2025. doi: [https://doi.org/10.14505/jemt.11.1\(41\).11](https://doi.org/10.14505/jemt.11.1(41).11).